

O DELU ARHIVOV IN ZBOROVANJIH
ACTIVITIES OF ARCHIVES AND ASSEMBLIES

**Letna konferenca Društva madžarskih arhivistov –
Magyar Levéltárosok Egyesületének vándorgyűlése**
Székesfehérvár (Madžarska), 10.–13. julij 2022

Letošnja konferenca Društva madžarskih arhivistov, 34. po vrsti, se je odvijala med 10. in 13. julijem v enem izmed najpomembnejših madžarskih mest, v mestu kraljev – Székesfehérváru. Odkar je predsednik madžarskega društva direktor Mestnega arhiva iz Budimpešte, dr. Kenyeres István, se je spremenila tudi organizacija društvenih konferenc. Če je bil prej pri organizaciji konferenc zelo vpet tudi posamezni županijski arhiv, potekajo konference po novem samo v izvedbi društva. Verjetno se bo to ob spremembi predsednika društva spet spremenilo. Budimpeštanski mestni arhiv namreč ni enota Madžarskega državnega arhiva, ampak mu je pred leti, ko je prišlo do centralizacije madžarskih arhivov, uspelo ohraniti svojo samostojnost. Ker prihaja predsednik društva iz samostojnega arhiva, je takšna tudi organizacija vsakoletnih konferenc.

Predstavniki tujih arhivskih društev smo na konferenco prispeli že dan pred uradno otvoritvijo, ki je bila v ponedeljek popoldan. Dopoldan so za nas organizirali poseben program: ogled dvorca družine Károlyi v naselju Fehérvárcsurgó. Grofovsko družino Károlyi je ena izmed najbogatejših in najstarejših grofovskih družin na Madžarskem že od 14. stoletja dalje. Posamezni člani družine so skozi stoletja zasedali zelo pomembne funkcije v madžarskem političnem, gospodarskem, kulturnem življenju; bili so veliki župani, generali, akademiki, politiki, ministri, ministrski predsedniki ... Leta 1947 so jim vse dvorce v državi nacionalizirali, družina se je izselila v Francijo, Južno Ameriko. V 90. letih 20. stoletja so se nekateri člani vrnili na Madžarsko, tako tudi Károlyi György in njegova soproga Angelica. Ustanovila sta poseben sklad, s pomočjo katerega so skupaj z državo in občino renovirali dvorec, v katerem so danes muzej, arhiv, knjižnica, hotel, v enem krilu prebiva družina. Naša vodička po dvorcu je bila grofica Angelica, ki je sama uredila tudi družinski arhiv. Primer dobre prakse, ki bi ga lahko upoštevali tudi pri velikih slovenskih dvorcih, ki propadajo, ker še vedno niso končani postopki denacionalizacije.

Na uradni otvoritvi konference, v ponedeljek popoldan, sta poleg predsednika društva spregovorila tudi župan mesta Székesfehérvár dr. Cser-Palkovics András in ravnatelj Mestnega arhiva in raziskovalne ustanove Székesfehérvár Csurgai Horváth József. Podelili so še nagrade in priznanje Kláre Dóka (podobno našim Aškerčevim priznanjem in nagradi) ter nagrado Osváth Lajos, ki jo podeljujejo za posebne dosežke pri delu društva.

Na plenarnem zasedanju, ki je že tradicionalno na vrsti takoj po uradni otvoritvi konference, so trije arhivisti predstavili krizne razmere v arhivih, kako so se arhivi spopadali z naravnimi in drugimi nesrečami ter kako je bilo gradivo med temi nesrečami tudi uničeno. Naslovi predavanj so bili naslednji: *Usoda arhivov madžarskih univerz v 20. stoletju*, *Arhivi in katastrofe*, *Arhivski protokol za nujne razmere*. Direktor Madžarskega državnega arhiva dr. Szabó Csaba je na koncu predstavil še investicije v nove madžarske arhive. Gre za velik finančni zalogaj, trenutno je v fazi obnove en arhiv, vendar so že narejeni načrti za prizidek k obema državnima arhivoma v Budimpešti; vrednost enega projekta je približno 120 mio. evrov. Sledila je še kratka razprava o veliki porabi električne energije v arhivih, ki jo večinoma porabijo

klimatske naprave, zato bi bilo treba v prihodnosti razmišljati o gradnji pasivnih stavb.

Drugi dan dopoldan smo lahko udeleženci konference prisostvovali referatom in okroglim mizam na sedmih različnih sekcijah:

- na mednarodni sekciji so predstavniki tujih arhivov predstavili škode, ki so jih v tamkajšnjih arhivih povzročile različne nesreče, in načrte za obvladovanje nesreč, ki (če) jih imajo;
- na sekciji za posredovanje virov so predstavili pomembnost ustnih virov – ustna zgodovina (teme referatov: *Ustna zgodovina kot zgodovinski vir*, *Ustna zgodovina v arhivih*, *Ustna zgodovina kot arhivsko gradivo – zbirka v Madžarskem državnem arhivu*, *Med nami živéči spominjajoči se – poskus uporabe njihovih zgodb v arhivih*);
- na sekciji za gospodarstvo so se pogovarjali o aktualnih temah;
- na sekciji za informatiko, ki je nosila naslov *Od Zlate bule do e-podpisa*, so predstavili izzive digitalizacije v upravnem poslovanju (teme referatov: *Elektronsko poslovanje in z njim povezani procesi upravljanja dokumentov*, *Elektronsko upravljanje dokumentov pri JPO-jih*, *Različne storitve v upravi*, *enotno upravljanje dokumentov – izzivi*, *Proces elektronskega upravljanja dokumentov v Madžarskem državnem arhivu*, *Dolgoročna hramba elektronsko podpisanih dokumentov*);
- v okviru sekcij za materialno varstvo so obiskali restavratorsko delavnico Mestnega arhiva in raziskovalne ustanove Székesfehérvár ter poslušali še dva referata (teme referatov: *Načrt zaščite in reševanja arhivov*, *Arhiviranje analognih nosilcev informacij/podatkov*);
- na arhivsko-pedagoški sekciji so izbirali novega vodjo;
- na sekciji za izobraževanje in zgodovinsko znanost so spregovorili o uporabi arhivskega gradiva višjih in visokih šol ter univerz (teme referatov: *Študenti Rudarske akademije Banská Štiavnica (Selmechánya) v 18. in prvi polovici 19. stoletja*, *Ustanovitev univerza v Cluj-Napoci (Kolozsvár) leta 1872*, *Uničenje gradiva Univerze Eötvös Loránd leta 1956*).

Popoldan sta bili na programu dve možnosti – športno udejstvovanje (ali navijanje) na nogometni tekmi med posameznimi arhivi ali ogled ene od kulturnih ustanov, razstav v mestu. Sama sem izbrala ogled tamkajšnjega županijskega arhiva – Arhiv županije Fejér. Pred kratkim je bila celotna zgradba obnovljena in se danes lahko pohvalijo, da imajo najsodobnejše depoje. Arhiv je dobil tudi nov prizidek, ki ga je arhitekt zasnoval tako, da je popolnoma drugačnega videza kot stari del, vendar se pa dela arhitekturno lepo dopolnjujeta.

Tudi zadnji dan konference je bilo na vrsti plenarno zasedanje. Referati so bili v znamenju zlatih bul in srednjeveške Evrope, saj letos mineva natanko 800 let od zlate bule madžarskega kralja Andreja II. (1222), s katero so bile določene osnovne pravice in privilegiji madžarskega in hrvaškega plemstva. Z zlato bulo je bila kraljeva moč omejena, plemstvu je bila dovoljena celo nepokorščina, kadar kralj ni spoštoval določil listine. Listina je bila izdana prav v Székesfehérváru. Madžarski kralji so ob nastopu morali priseči, da bodo spoštovali zlato bulo. Originalna listina danes ni ohranjena, ohranjen je en izvod/prepis iz leta 1318, ki ga hranijo v Nadškofijskem arhivu v Esztergomu. Poslušali smo naslednja predavanja: *Zlata bula Andreja II.*, *Zlate bule madžarskih mest*, *Angleške kraljeve listine iz 12. in 13. stoletja*, *Zlate bule cesarja Svetega rimskega cesarstva Friderika II.*, *Spominjanje na zlato bulo v času komunističnega politika Kádár Jánosa*.

Ob zaključku konference je predsednik društva dr. Kenyeres opozoril na veliko pomembnost arhivov. Namreč, zlata bula je bila izdelana v sedmih izvodih, danes je ohranjen en prepis. »*Iz vidika nacionalne preteklosti gre za zelo pomemben dokument, ki je danes ohranjen v enem od arhivov. Z ohranitvijo zlate bule v arhivu so se ohranili citati, informacije, detajli. To kaže na pomembnost tovrstnih ustanov, ki se tudi danes soočajo z uničenjem arhivskega gradiva iz naj-*

različnejših razlogov: naravne katastrofe, požari, vojne. Naloga nas arhivistov je, da prepoznamo te nevarnosti in tveganja. Da se naučimo lekcij in se pripravimo na njihovo preprečevanje in odpravljanje. Eno od orodij za to je digitalizacija, arhiviranje in modernizacija naših stavb.»

Hvala Székesfehérvár in nasvidenje leta 2023 v Budimpešti!

Gordana Šövegeš Lipovšek

3. mednarodna konferenca Tuzelski arhivski dnevi

Tuzla (Bosna in Hercegovina), 23.–24. september 2022

Tretja mednarodna konferenca Tuzelski arhivski dnevi, ki jo je organiziralo Društvo arhivskih delavcev Tuzelskega kantona, je potekala 23. in 24. septembra 2022 v Hotelu »Senad od Bosne« Lukavac ob jezeru Modrac. Prispevke na temo konference *Arhivska društva – pomen in prispevek k razvoju in izboljšanju arhivov in arhivske dejavnosti* so predstavili arhivisti iz Bosne in Hercegovine, Hrvaške, Srbije in Slovenije.

Konferenca se je začela s pozdravnim nagovorom organizatorjev in pozdravi predstavnikov sodelujočih arhivskih društev. V imenu Arhivskega društva Slovenije je navzoče nagovorila mag. Nada Čibej, ki je nato z mag. Omerjem Zulićem predstavila drugo številko časopisa *Arhivski pogledi*, ki so jo izdali leta 2021. V njej so objavljeni prispevki Druge mednarodne konference Tuzelski arhivski dnevi, ki je obravnavalo aktualno stanje, v katerem smo se vsi znašli – vpliv pandemije na delo in organizacijo dela v arhivskih ustanovah. Podrobno in na zanimiv način sta predstavila avtorje in njihove prispevke. Sledilo je svečano odprtje razstave *Arhivistično udruženje Bosne i Hercegovine 1954–2022*, ki z arhivskim gradivom slikovito in podrobno prikaže razvoj ter pomembnejše zgodovinske prelomnice do današnjih dni.

Drugi dan konference je uvodni prispevek pripravila dr. Vlatka Lemić (Hrvaška) v zanimivem predavanju *Strokovnost in obstoj arhivske stroke v sodobni družbi: prispevek združenj k razvoju kompetenc in znanja*, kjer je predstavila naloge in organizacijo Mednarodnega arhivskega sveta, njegove strokovne skupine, sekcije in dejavnosti. Predstavila je tudi arhivske projekte, ki spodbujajo arhivsko sodelovanje, povezovanje arhivov z različnimi kulturnimi in znanstvenimi ustanovami ter arhivske projekte v Evropi: Arhivski portal Evropa, digitalne platforme konzorcija ICARUS: Monasterium, Matricula in Topoteko, Time Machine in European. Pri slednjem projektu je omenila, da je v primerjavi z drugimi institucijami objavljenega malo gradiva arhivov.

V prvem sklopu predavanj je mag. Nada Čibej (Slovenija) predstavila zgodovino in delovanje Arhivskega društva Slovenije v prispevku *Vloga Arhivskega društva Slovenije v razvoju arhivistike in arhivske zakonodaje*. Sledili so prispevki: Slobodanke Cvetković (Srbija) in Lele Pavlović (Srbija) *Dejavnost arhivskega društva Srbije za izboljšanje stroke*; Radoslava Zaradića (Hrvaška) *Samo 68 jih imamo – Hrvaško arhivsko društvo*, dr. Izeta Šabotića (Bosna in Hercegovina) *Prispevek strokovnih arhivskih združenj k razvoju bosansko-hercegovskega zgodovinopisja na primeru časopisov: Glasnik arhiva in Arhivsko združenje Bosne in Hercegovine ter Arhivska praksa*; mag. Spomenke Pelić (Bosna in Hercegovina) *Pomen Arhivskega združenja Bosne in Hercegovine za izobraževanje arhivskih kadrov skozi projekt Savjetovanje*, mag. Omerja Zulića (Bosna in Hercegovina) *Prispevek Glasnika arhiva in Arhivskega združenja Bosne in Hercegovine na razvoj arhivske službe Bosne in Hercegovine ter izobraževanje arhivskih kadrov*; mag. Sejdalije Gušić (Bosna in Hercegovina) *Prispevek Arhivskega društva v Federaciji Bosne in Hercegovine na razvoj in izboljšanje arhivske službe Bosne in Hercegovine*, mag. Marijane Todorović Bilić in Vesne Đaić-Škondrić (Bosna in